

— *I* —

M I T T

— en bok om att vara trans —

N A M N

LÄRARHANDLEDNING

Emma Rasmusson

Hej,

Ni ska precis till att börja er studiecirkel utifrån Moa-Lina Olbers Croalls bok *I mitt namn – en bok om att vara trans.* Toppen! Ni väljer att fördjupa er kunskap, förståelse och ert förhållningssätt när det kommer till normer som handlar om kön och hur ni kan arbeta transinkluderande. Ni tar ett viktigt steg i att förverkliga det som vi kan läsa om i skollagen och läroplanerna. Nämligen att skolan ska vara en plats där *alla* elever ska känna sig trygga och respekterade oavsett kön, könsöverskridande identitet- eller uttryck, sexuell lägnings, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, normbrytande funktionsvariation eller ålder. Skolan ska vara en plats som arbetar med respekt och solidaritet för och med andra människor samt aktivt motverka diskriminering och kränkningar.

Tyvärr ser det inte alltid ut så. För många elever som på olika sätt bryter mot normer är det vardag att skolan *inte* är en plats där ens liv och erfarenheter speglas, där ens rättigheter *inte* kämpas för, där en *inte* känner sig trygg. Många unga transpersoner kan gå igenom skolan och få ta emot den ena transfobiska kommentaren efter den andra, gång på gång bli ifrågasatt – utan att någon säger till! Att gå hela grundskolan och gymnasiet utan att en endaste transperson har nämnts i undervisningen är ingenting ovanligt. Fundera exempelvis över hur många gånger ni inom lärarkollegiet har pratat om transpersoners rättigheter? När vävde ni senast in ett transperspektiv i undervisningen?

Med det sagt så är det såklart en hel del unga transpersoner som känner sig trygga i skolan och som trivs, eftersom lärare och elever respekterar och bekräftar ens könsidentitet, pronomen och namn. Men så länge det inte är så för alla så finns det arbete kvar att göra! Och för att göra det arbetet behöver vi bland annat fundera en hel del på hur normer fungerar.

Kom ihåg!

Använd ordlistan som finns i boken, de flesta ord och begrepp som nämns kan ni hitta där.

Normer, cis och trans

Normer kan förenklat sägas vara en sorts regler som bygger på förväntningar, föreställningar och ideal om vad som anses vara det ”normala”, det som passar in, och i sin tur det ”onormala”, det som inte passar in. Skolverket skriver redan 2009 i sin rapport *Diskriminerad, trakasserad, kränkt? Barns, elevers och studerandes uppfattningar om diskriminering och trakasserier* att normer utgör grunden till den diskriminering, och de trakasserier och kränkningar som uppstår i skolan. Kroppar, beteenden, utseenden och företeelser kategoriseras som ”normala” respektive ”onormala” och på så sätt skapas och vidmakthålls gränser och hierarkier i skolan.

Normer och makt samverkar, de är som två sidor av samma mynt. I detta sammanhang kan vi tänka på makt som de möjligheter och förutsättningar varje person har att påverka sitt eget liv, på vilket sätt varje person kan delta i samhället. Vi pratar alltså om hur makt ser ut i vardagen! För personer som bryter mot normer så kan det betyda att normer begränsar och villkorar ens liv. För andra kan normer gå obemärkt förbi, och snarare ge en fördelar.

Fundera exempelvis över följande frågor:

Vilka behöver *inte* komma ut eller förklara sin sexuella läggning?

Vilka behöver *inte* komma ut eller förklara sin könsidentitet och/eller sitt könsuttryck?

Vilka blir *nästan aldrig* utsatta för rasism?

Vilka blir *nästan aldrig* utsatta för sexism?

Vi måste prata om normer och granska dem. Hur ser de ut? Hur fungerar dem? Vad har de för konsekvenser? Och framför allt: hur kan vi göra på ett annat sätt?

Det finns flera normer som handlar om kön, bland andra cisnormen och tvåkönsnormen. Normerna går förenklat ut på att alla förväntas identifiera sig med det kön som en tillskrevs när en föddes, och att de enda kön som står till buds är tjej eller kille. När du passar in i normerna kan du kallas cisperson. Att vara en transperson innebär att du på ett eller annat sätt bryter mot de normer som handlar om kön. Moa-Lina Olbers Croall skriver:

Gemensamt för transpersoner är att ens könsidentitet eller könsuttryck inte stämmer överens med det juridiska kön en fick registrerat vid födseln.

Det verkar vara väldigt vanligt i skolan och i resten av samhället att utgå från att alla följer normerna som har med kön att göra. På så sätt så begränsas och osynliggörs transpersoner. Det skriver exempelvis Folkhälsomyndigheten i sin rapport från 2015.

Något som också är vanligt är att frågor som rör transpersoner (eller andra personer som bryter mot normerna) framställs som åsiktsfrågor och inte som basala rättigheter. Hur många gånger har inte frågan ”vad tycker du om ordet hen?” ställts? Hen är ett pronomen och kopplat till en persons identitet och liv, det är ingenting som någon har rätt att säga ”jag tycker det är okej, eller jag tycker inte det är okej” om. Att normpersoner ska få tycka till om normbrytare är ingenting nytt ur ett historiskt perspektiv. ”Ska kvinnor ha rösträtt?”, ”Ska svarta få gå i samma skola som vita?”, ”Ska homosexuella få gifta sig?”. Vissa av er har egna erfarenheter av att era rättigheter görs till åsiktsfrågor, vissa av er har inte det. För er som inte har det bör ni fundera på hur det skulle kännas om era rättigheter gjordes till en åsiktsfråga som andra kunde okeja eller inte.

I arbetet med att granska normer behöver vi också fundera på hur normer hänger ihop och påverkar varandra och vad det innebär för olika personer. Vi tar ett exempel. Du vill lyfta historiska transpersoner under en lektion. Då är det smart att fundera på hur du gör ditt urval, du vet ju att gruppen transpersoner består av en blandning av personer med olika erfarenheter när det kommer till exempelvis hudfärg, ålder och sexuell läggning. När du håller flera perspektiv i huvudet samtidigt blir det en större bredd på din undervisning, och då kommer du kunna undvika att exempelvis endast prata om vita transpersoner.

Ni som lärare behöver helt enkelt ta ert ansvar och se till att undervisningen och ert bemötande av elever *inte* utgår från normer och att ni inkluderar transpersoner. Det handlar om att bli sedd för den en är och bli bekräftad i det. Eleverna ska kunna vara sig själva helt och fullt! Det är faktiskt inte svårare än så. Det är okej att inte alltid ha koll på hur ni bör göra, eller vad ni ska säga. Men det får aldrig vara oklart att ni i rollen som lärare har ett ansvar att lyssna, skaffa den information och kunskap som behövs. Ni har ett ansvar att skapa trygghet, och det är viktigt. Livsviktigt.

Om boken

I mitt namn – en bok om att vara trans vänder sig främst till ungdomar som är transpersoner eller funderar över sin könsidentitet och/eller sitt könsuttryck. Boken ger plats åt berättelser som vanligen inte ses eller hörs i skolan eller i samhället i stort. Den ger möjlighet för andra transpersoner att få känna igen sig, få ord på sina egna erfarenheter och funderingar. Den varvar fakta, begrepp, unga transpersoners berättelser och erfarenheter, råd, tips samt länkar som hör till området. Boken riktar sig även till er som befinner er i transpersoners närhet. Som lärare kan ni exempelvis få kunskap om hur ni kan arbeta för att vara inkluderande och arbeta anti-diskriminerande.

Vad innehåller handledningen?

Handledningen vänder sig till främst till dig och dina kollegor på högstadiet eller gymnasiet. Tanken är att ni i kollegiet ägnar två timmar, under fem tillfällen, åt att gemensamt läsa, samtala och reflektera kring boken. Med hjälp av handledningen kommer ni stärka er värdegrundskompetens, och skaffa er verktyg för att arbeta normgranskande och transinkluderande.

Handledningen består av fem träffar med olika teman med tillhörande diskussionsfrågor. Tanken med frågorna är såklart att ni ska besvara dem, men också använda dem som underlättare i era diskussioner. Ni får gärna prata om fler aspekter som rör berättelserna och texterna än det som frågorna tar upp.

Till varje träff ska ni ha förberett er genom att ha läst vissa avsnitt i boken. Ju fler träffar ni har haft desto fler berättelser kommer ni att ha läst, det går alltså fint att prata om exempelvis Moa-Linas förord även på träff tre även om ni ombads läsa hens text till träff ett.

Det finns många fördelar med att studera en bok tillsammans i grupp. Gruppen kommer sannolikt bestå av personer med olika erfarenheter och kunskaper. Ta till vara på det och lär av varandra! För vissa är att tänka på normer kring kön, och inkludera trans, något som görs per automatik – för vissa är det kanske första gången en pratar om detta. För en del handlar trans om en själv, för andra är det en erfarenhet som en inte har.

I gruppen har ni nu möjlighet att diskutera och reflektera tillsammans samt att integrera nya insikter till det ni redan bär med er. Ni kanske redan arbetar transinkluderande? Ni kanske redan har hittat lösningar på könsuppdelade toaletter och omklädningsrum? Strålande! Använd er av det arbete ni redan har gjort och utveckla det. Målet är att ni sedan ska kunna arbeta tillsammans med era elever om normer och trans utifrån boken.

Kom ihåg!

Handledningen är utformad till er som lärare och övningarna och diskussionsfrågorna kan inte direkt lyftas in i en lektion eller liknande sammanhang.

Innan ni börjar

Vad gäller det rent praktiska runt era träffar så är det bra om ni redan före den första träffen gör upp om var ni ska vara, när ni ska träffas (gärna med några veckors mellanrum så att ni hinner förbereda er inför varje träff) och hur länge ni ska hålla på. Se till att platsen ni möts på har tillgång till dator, Oh-kanon eller teve.

Varje träff är två timmar inklusive pauser. Det finns förslag på när pauserna kan tas, men det är såklart valfritt när ni vill ha dem.

Använd ordboken ordentligt, för somliga är det många nya ord.

NU KÖR VI!

Inför första träffen:

Läs Förord, Vad är trans? och Yolandas berättelse

Använd ordboken för att kolla upp de ord som du inte känner igen.

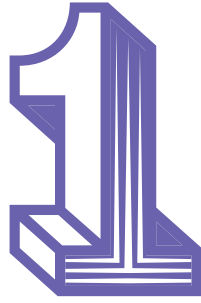
Läs ordlistans beskrivningar av följande ord: normer, normkritik, tvåkönsnormer, heteronormer, intersektionalitet och vithetsnormer.

Inspiration till handledningen:

⇒ *Transit – en samtalsmetod för att arbeta stärkande med unga transpersoner* (Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners och queeras rättigheters Stockholms avdelning, RFSL Stockholm).

⇒ *Transformering.se* (RFSL Ungdom).

⇒ *Hbtq-handboken* (Funkisprojektet, ett projekt inom RFSL och RFSL Stockholm).

FÖRSTA TRÄFFEN – VAD ÄR VAD?

Intro (10 min)

Om första träffen

Första träffens fokus är att påbörja samtal om normer och begrepp och hur detta kan kopplas till er yrkesroll.

Presentationsrunda

Eftersom det är första träffen så kör vi en runda där

- Alla säger sitt namn
- Berättar varför ni vill delta i dessa träffar.

Gå igenom praktikaliteter

- Vem leder dagens träff?
- Vem antecknar?
Kom också överens om vad som ska antecknas och inte.

- Vad ska ni ha för gruppregler?

Gruppregler kanske låter lite stelt, men det är viktigt att komma överens om hur ni ska vara mot varandra under träffarna. Reglerna kan handla om att ni låter varandra prata till punkt, eller vad ni gör om någon säger något kränkande. Det är viktigt att ni skapar ett tryggt och inkluderande samtalsklimat. Har ni redan gruppregler eller liknande? Då är det bara att använda sig av dem.

Uppgift 1 – Om normer (50 min)

Två och två

Dela in er i par och prata om följande frågor:

- Nämn kortfattat en spontan reaktion på berättelserna ni har läst.
- Vad är normer och vad har normer för konsekvenser?
- På vilket/vilka sätt beskriver *Moa-Lina* i sitt förord och *Yolanda* i sin berättelse hur de behöver förhålla sig till normer? Tänk på flera normer samtidigt och hur de samverkar med varandra, det vill säga ha ett intersektionellt perspektiv.
- Ge ett eller flera exempel på hur heteronormen, tvåkönsnormen, cisnormen och vithetsnormen kommer till uttryck inom ditt/dina ämne/n, eller inom ditt/dina arbetsområde/n.
- Varför är det viktigt för er att ha koll på normer och hur normer fungerar?
- Vad finns det för fler normer än de som nämns i ordlistan?

Återsamling

- ⇒ Delge varandra någon/några saker från samtalet i paren.
- ⇒ Prata igenom de normer ni har diskuterat så att alla hänger med.

Paus (10 min)

Uppgift 2 – Om begrepp (40 min)

I *Förordet*, *Vad är trans?* och i *Yolandas* text så nämns en hel del ord och begrepp kopplat till normer som handlar om kön och trans.

Två och två

Dela in er i par och prata om följande frågor:

- Vad betyder cis?
- Vad betyder trans? Vad finns det för fler ord/begrepp som nämns i texterna och är kopplade till trans?
- Varför är det vanligare, tror ni, att många har hört ordet trans men inte ordet cis? Fundera gärna över hur det hänger ihop med normer.
- Varför är det viktigt att ni har koll på olika begrepp?

Återsamling

- Delge varandra någon/några saker från samtalet i paren.
- Prata igenom och förklara de begrepp ni diskuterat så att alla hänger med.

Kom ihåg!

Ordlistan finns kvar i boken, så om ni känner er osäkra på begreppen är det bara att gå tillbaka och läsa igen!

Avslutning (10 min)

- Alla säger något de tar med sig från träffen
 - Bestäm vem som leder nästa träff och vem som antecknar
 - Gå igenom uppgifterna till nästa gång:
- ⇒ Fundera över varför är det viktigt för dig i din yrkesroll att ta del av de berättelser och tips som finns i *I mitt namn – en bok om att vara trans?*
- ⇒ Läs *Juno, Jack, Eli, Hannes* och *Ludwigs* texter. Sen boken kom ut har Hanna ändrat namn till Hannes. Därför använder vi namnet Hannes, men i boken står det Hanna.
- ⇒ Läs *Råd till lärare och skolpersonal* och *Råd till dig vars barn kommit ut som trans*
- ⇒ Läs råden till skolpersonal på [transformering.se](http://www.transformering.se/ratt-och-fel/bemotande/i-skolan) (<http://www.transformering.se/ratt-och-fel/bemotande/i-skolan>)

ANDRA TRÄFFEN

– EN SKOLA FÖR ALLA?

Intro (15 min)

Om andra träffen

Träffens fokus är att påbörja diskussioner om hur skolan upplevs av transpersoner, och hur ni kan göra skolan till ett sammanhang där transpersoner syns och där cisnormer ifrågasätts.

Gruppreglerna

Påminn varandra om de gruppregler ni har kommit överens om.

Runda

- Gå igenom om det är något som ni har funderat över/tagit med er/blivit medvetna om utifrån det ni arbetade med vid föregående tillfälle.
- Varför är det viktigt för er i er yrkesroll att ta del av *I mitt namn – en bok om att vara trans*?

Uppgift 1 – Erfarenheter av skolan (40 min)

Två och två

Dela in er i par. *Juno, Jack, Eli, Hannes* och *Ludwig* berättar bland annat om hur de har det/har haft det i skolan. Prata utifrån följande frågor:

- Vad är deras erfarenheter av skolan? Vad tänker du om det?
- Hur skulle du beskriva att de blir bemötta av sin omgivning i stort? Vad beskrivs som viktigt? Vad beskrivs som jobbigt?
- Vad i deras berättelser kan du ta med dig i din undervisning och i ditt möte med elever?
- Återsamling
- Delge varandra någon/några saker från samtalet i paren.

Paus (10 min)

Uppgift 2 – Om Råd till lärare och skolpersonal (45 min)

Två och två

Dela in er i par och prata om råden utifrån följande frågor:

- Hur kan ni följa/genomföra råden? Motivera era tankegångar. Var lösningsinriktade och konstruktiva. Gå igenom *alla* råd!
- Kan ni komma på något ytterligare råd? Vad i så fall?

Återsamlas

- Delge varandra någon/några saker från samtalet i paren.

Avslutning (10 min)

- Alla säger något de tar med sig från träffen
- Bestäm vem som leder nästa träff samt vem som antecknar
- Gå igenom uppgifterna till nästa gång:
 - ⇒ Läs Jona, Xenia, Luce, Charlie, Zackarias och Rakels berättelser.
 - ⇒ Läs Transformeringsprocessen, Hälsa och För dig som är cis
 - ⇒ Läs SVAR PÅ TAL och SVAR PÅ TAL transfobi på deras hemsida (<http://www.svarpatal.se/svarsbank/82-transfobi/>)
 - ⇒ Läs Länkar
 - ⇒ Läs Mötesplatser utanför nätet

TREDJE TRÄFFEN

– ATT FÅ VARA SIG SJÄLV

INTRO (10 min)

Om tredje träffen.

Träffens fokus är att diskutera vikten av att bli bekräftad för den en är, och hur ni kan arbeta för att motverka transfobiska kränkningar, kommentarer och mobbning.

Gruppreglerna

Påminn varandra om de gruppregler ni har kommit överens om

Runda

Gå igenom om det är något som ni har funderat över/tagit med er/blivit medvetna om utifrån det ni arbetade med vid föregående tillfälle.

Uppgift 1 – Om att bli bekräftad (25 min)

Nu ska ni tyst för er själva fundera över namn, pronomen, könsidentitet och könsuttryck. Ni ska *inte* prata med varandra. För vissa av er så är det saker ni har funderat på och funderar på, för andra så kanske ni aldrig har funderat på detta innan. Då kan det vara bra och reflektera över *varför* ni aldrig har gjort det. Skriv gärna ner era tankar. Såklart behöver ni inte visa för någon annan vad ni har skrivit.

En och en

1. Tyst för er själva funderar ni över följande:

- Vad har jag för namn?
- Vad har jag för pronomen?
- Vad har jag för könsidentitet?
- Vad har jag för könsuttryck?

2. Fundera sedan över hur du skulle känna om:

- Någon, några eller alla sa fel namn och pronomen och inte bekräftade din könsidentitet och/eller ditt könsuttryck – hela tiden. Och vägrade göra det även om du påpekade att de sa/gjorde fel.

Återsamling

Diskutera följande frågor utifrån berättelserna ni har läst tills idag:

- Nämn kortfattat en spontan reaktion på berättelserna ni har läst.
- Vad blir konsekvenserna av att *inte* bekräfta personers namn, pronomen, könsidentitet och könsuttryck? Koppla ihop till texten om *Hälsa*
- Hur kan ni arbeta för att bekräfta personers namn, pronomen, könsidentitet och könsuttryck i undervisningen och i ert bemötande av elever?

Kom ihåg!

Det är könsidentiteten som avgör vem man är, inte hur andra uppfattar en, inte vad det står i ens pass eller hur kroppen ser ut. Det är bara du själv som kan bestämma din könsidentitet. Ingen annan!

PAUS (10 min)

Uppgift 2 – Om rätten till sig själv och sin kropp (65 min)

1. Två och två

Dela in er i par och prata om Transformeringsprocessen utifrån följande frågor:

- Hur visar du för dina elever att du har kompetens om processen?
- Hur kan du underlätta för elever att gå igenom/göra en eller flera delar i processen?
- Hur kan du underlätta och stötta en elev som vill komma ut/berätta om exempelvis sin könsidentitet för andra? Ta hjälp av vissa av tipsen från träff 2!
- För många transpersoner och andra som bryter mot normerna är det viktigt med sammanhang där en inte känner sig konstig, utan där en passar in, eller att bara att få prata med någon som har liknande erfarenheter. Hur kan du underlätta för elever att hitta frizoner eller någon att prata med som har liknande erfarenheter? Ta hjälp av länktipsen och mötesplatstipsen! Har du egna tips? Berätta om dem!

Kom ihåg!

Det är olika för olika personer och alla transpersoner vill inte ändra namn, sin kropp eller sitt juridiskt kön.

2. Återsamling

Delge varandra någon/några saker från samtalet i paren.

3. Två och två. Ta gärna en minipaus under diskussionerna!

Sätt er två och två igen. Utifrån det ni har läst om *SVAR PÅ TAL* dels i boken och dels på deras hemsida samt *För dig som är cis*, diskutera följande frågor:

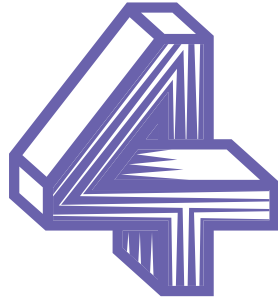
- *SVAR PÅ TAL* beskriver sig själva som att de arbetar med ”verbalt självförsvar”. Varför behöver personer som bryter mot normerna hela tiden förklara sig själva? Varför behövs ett ”verbalt självförsvar”?
- Hemsidan ger transpersoner inspiration/hjälp med hur en kan bemöta transfobiska frågor och påståenden. Hur kan du använda detta i din undervisning och ditt bemötande av elever?
- Råden som riktar sig till cispersoner finns i boken för att transpersoner ska slippa få jobbiga frågor. Hur kan du använda dig av dem för att elever ska slippa bemöta transfobiska, kränkande frågor och mobbning? Fundera även över varför boken innehåller specifika tips till cispersoner.

4. Återsamling

- Delge varandra någon/några saker från samtalet i paren.

Avslutning (10 min)

- Alla säger något de tar med sig från träffen
- Bestäm vem som leder nästa träff samt vem som antecknar
- Gå igenom uppgifterna till nästa gång:
 - ⇒ Läs *Matilda*, *Sam*, *Saga*, *Anna-Johan* och *Linus* berättelser.
 - ⇒ Läs *Transgender Day of Remembrance* och *Transaktivism*.
 - ⇒ Läs *Böcker och Seriealbum* och *Filmer och teve-serier*.
 - ⇒ Läs *Rättigheter*.
- ⇒ Ögna igenom ett eller flera läromedel som du använder dig av. Hur ser de ut när det kommer till trans? Återskapas tvåkönsnormer? Cisnormer?

FJÄRDE TRÄFFEN – DET FINNS FLER SOM JAG?

Intro (10 min)

Fjärde träffens fokus är att diskutera hur oändligt viktigt det är att ens liv och erfarenheter speglas i skolan. Det handlar om vad ni använder för språk, bilder, böcker, filmer – vem/vilkas liv och erfarenheter som det berättas om i skolan. Vilka syns och vilka syns inte?

Gruppreglerna

Påminn varandra om de gruppregler ni kommit överens om

Runda

Gå igenom om det är något som ni funderat över/tagit med er/blivit medvetna om utifrån det ni arbetade med vid föregående tillfälle.

Uppgift 1 – Om att synas och att osynliggöras (50 min)

1. Två och två

Dela in er i par och diskutera först följande fråga:

- Hur såg det ut i era läromedel? Vad hittade ni för positiva exempel? Negativa exempel? Vad har det för konsekvenser?

Fortsätt sedan med dessa frågor, använd er av de berättelser ni har läst både tills idag och gärna från tidigare gånger:

- Nämn kortfattat en spontan reaktion på berättelserna ni har läst tills idag.
- Beskriv vikten av att bli speglad, det vill säga att ens liv och erfarenheter syns och tar plats i skolan (och i samhället i stort). Att du kan känna igen dig i språket, ordval, personer, bilder, böcker, filmer osv. Prata också om konsekvenser av att *inte* bli det. Tänk på flera normer samtidigt och hur de samverkar med varandra, det vill säga ha ett intersektionellt perspektiv.
- Lyssna på *Transaktivister kräver sin plats på instagram* (<http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/743658?programid=3940>). Kolla också in kontona som nämns i programmet. Vad kan ni lära er av det som Freja och Lee berättar?
- Hur kan ni använda tipsen om filmer, böcker, seriealbum och tv-serier i undervisningen och hur skulle ni kunna arbeta utifrån dessa tillsammans med era elever? Ge konkreta exempel! Vad har du för egna tips?
- Det finns en text om triggervarning på s. 116. Varför behövs den texten? Hur kan ni tänka kring detta i undervisningen?

TIPS!

- Många skolor är anslutna till någon form av cirkulationsbibliotek eller mediecentral. Där finns ofta böcker och filmer att låna som en kan använda i sin undervisning.
- Gå in på exempelvis svtpplay, urplay, sveriges radio, youtube, instagram och använd sökordet trans. Vad får ni för träffar? Finns det klipp som ni kan använda? OBS, här är det oerhört viktigt att ni granskar och lyssnar igenom ordentligt. Det är sannolikt att det finns klipp som kan vara kränkande och inte stärkande.

2. Återsamling

- Delge varandra någon/några saker från samtalet i paren.

Paus (10 min)

Uppgift 2 – Historieskrivning (40 min)

Historieskrivningen (nutida och dåtida) har till mångt och mycket skrivits (och skrivs) av vita heterosexuella cismän om vita heterosexuella cismän. Detta har lett till (och fortsätter att leda till) att personer som inte passar in i den mallen skrivs bort ur historien. Det behöver ni tänka på för att personer inte ska skrivas bort och osynliggöras. Välj en eller två personer som läser texterna *Transgender day of remembrance* och *Transaktivism* högt för gruppen.

Två och två

Dela in er i par och diskutera följande frågor utifrån det som nyss lästes upp samt *Sams* text:

- Vilka årtal och händelser kände ni till och vilka årtal och händelser kände ni inte till när det kommer till *viktiga årtal i svensk transhistoria*?
- Hur kan du göra för att väva in rättigheter för transpersoner i din undervisning? Har dina elever vetskap om det som går att läsa i avsnittet *Rättigheter* i boken?
- Hur kan du göra för att skriva in transpersoner (och andra personer som bryter mot normer) i historien – nutid och dåtid. Tänk intersektionellt och ge konkreta exempel!

Kom ihåg!

När Stonewall-upproret brukar beskrivas så osynliggörs ofta de rasifierade transkvinnor som faktiskt var de som slog tillbaka mot polisen. Filmen *Stonewall* (2015) är ett jättetydligt exempel som har en vit homosexuell man i huvudrollen, och där de rasifierade transkvinnorna inte ges någon särskild plats alls. En av frontfigurerna för Stonewall-upproret var Marsha P. Johnson, och det görs en film om henne i detta nu. <http://www.happybirthdaymarsha.com/>

Återsamling

- Delge varandra någon/några saker från samtalet i paren.

Avslutning (10 min)

- Alla säger något de tar med sig från träffen
- Bestäm vem som leder nästa träff samt vem som antecknar
- Gå igenom uppgifterna till nästa gång:

⇒ Se över likabehandlingsplanen.

Hur ser den ut när det kommer till normer som handlar om kön?

Hur ser den ut när det kommer till trans?

⇒ Se över handlingsplaner som är kopplade till likabehandlingsplanen.

Finns det konkreta verktyg för att jobba med normer som handlar om kön?

Finns det konkreta verktyg för att jobba med trans?

FEMTE TRÄFFEN

– GÖR OM, GÖR RÄTT!

Intro (10 min)

Femte träffens fokus är en uppsamlande diskussion vars mål är att blicka framåt på hur ni kan använda er av likabehandlingsplanen och handlingsplaner som verktyg för fortsatt arbete.

Gruppreglerna

Påminn varandra om de gruppregler ni kommit överens om

Runda

Gå igenom om det är något som ni funderat över/tagit med er/blivit medvetna om utifrån det ni arbetade med vid föregående tillfälle.

Uppgift 1 – Vad är problemet? (50 min)

Under de gångna fyra träffarna har ni diskuterat, reflekterat, analyserat och vridit och vänt på hur ni arbetar och hur ni bemöter elever. Ni har kommit med en massa konkreta förslag. Nu ska ni samla allt detta i en handlingsplan som ni kan använda er av i er undervisning och i bemötandet av eleverna.

Finns det redan en bra likabehandlingsplan och handlingsplan? Fantastiskt! Fundera då på hur den kan bli ännu bättre och ännu mer handfast.

För att åstadkomma förändring, så behöver vi först göra det tydligt *vad* som behöver förändras. Vi behöver sätta ord på problemen, och sen kommer vi till lösningarna.

1. Helgrupp

Diskutera följande frågor:

- Hur såg det ut med likabehandlingsplanen?
- Hur såg det ut med handlingsplanen?
- Vad är bra och vad behöver förbättras?

2. Två och två

Lista alla problem, det som funkar dåligt, som är diskriminerande, osynliggörande, kränkande som ni kan komma på som har med normer kring kön och trans att göra.

Exempelvis: våra omklädningsrum är uppdelade utifrån tvåkönsnormen, superfå läromedel lyfter transpersoner, transpersoner känner sig inte trygga i korridorerna, de få gånger som trans nämns så är det bara vita transpersoner som syns.

Vad mer? Lista *alla* problemområden som finns inom skolan när det kommer till trans!

3. Återsamlas

- Berätta för varandra vad ni har kommit på.
- Skriv ner allt på en white board eller vad som finns tillgängligt i rummet.

Paus (10 min)

Uppgift 2 – Vad gör vi åt det? (50 min)

1. Två och två

Brainstorma fram olika sätt, metoder, konkreta förslag att motverka och förändra det som funkar dåligt. Använd er av alla smarta förslag ni har pratat om under de tidigare träffarna, och det positiva arbete som kanske redan görs på skolan.

Förslagen kan vara allt från det lilla till det stora! Exempel:

- Vad gör du som enskild person i en specifik situation om en elev kränker en annan? Skriv ner det ni ska göra i sådana situationer!
- Vi som lärarlag ska skicka sjuttiotusen mail till ansvarig inom kommunen för att få mer pengar till att kompetenshöja hela personalen när det kommer till transfrågor!
- Vi ska använda hen eller namnet på personen i fråga hela tiden om personer vi inte vet vad de har för pronomen när vi undervisar!

2. Återsamling

- Delge varandra era förslag på lösningar. Skriv upp på tavlan.
- Gå igenom följande frågor:
 - ⇒ Vad kan vi göra redan imorgon? Eller helst i förrgår 😊
 - ⇒ Vad kan vi börja genomföra nästa vecka?
 - ⇒ Nästa månad?
 - ⇒ Nästa år?
 - ⇒ Vem/vilka är ansvariga?

Nu har ni en bra början på en konkret och tydlig handlingsplan för att jobba vidare med normer kring kön och trans! LYCKA TILL!

TIPS!

Se till att ses med gruppen med jämna mellanrum för att höra hur det går för alla att inkludera transperspektiv i sin undervisning. Ni kommer garanterat även att komma på nya sätt att inkludera som ni vill dela med er av!

Bilaga – Utdrag ur läroplanerna samt skollagen

Utdrag ur läroplanen för gymnasiekolan (2011)

Skolans mål är att varje elev

- kan göra medvetna ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respekterar andra människors egenvärde och integritet,
- tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa människor,
- kan samspela i möten med andra människor utifrån respekt för skillnader i livsvillkor, kultur, språk, religion och historia,
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen, och
- visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv.

Alla som arbetar i skolan ska

- medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen,
- i arbetet med eleverna verka för solidaritet med eftersatta grupper både i och utanför vårt land,
- aktivt främja likabehandling av individer och grupper,
- uppmärksamma och vidta nödvändiga åtgärder för att motverka, förebygga och förhindra alla former av diskriminering, trakasserier och kränkande behandling, och
- visa respekt för den enskilda eleven och ha ett demokratiskt förhållningssätt.

Läraren ska

- klargöra det svenska samhällets grundläggande demokratiska värden och de mänskliga rättigheterna samt med eleverna diskutera konflikter som kan uppstå mellan dessa värden och rättigheter och faktiska händelser,
- öppet redovisa och tillsammans med eleverna analysera olika värderingar, uppfattningar och problemställningar samt konsekvenserna av dessa,
- klargöra skolans normer och regler och hur dessa är en grund för arbetet, och
- tillsammans med eleverna diskutera och utveckla regler för arbetet och samvaron i gruppen.

Utdrag ur läroplanen för grundskolan, förskolan och fritids (2011, Reviderad 2016)

Skolans mål är att varje elev

- kan göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respekterar andra människors egenvärde,
- tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling, samt medverkar till att hjälpa andra människor,
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen, och
- visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv. Riktlinjer Alla som arbetar i skolan ska
- medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen,
- i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av solidaritet mellan människor,
- aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper, och
- visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt förhållningssätt.

Läraren ska

- klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet
- öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem,
- uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling,
- tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen, och
- samarbeta med hemmen i elevernas fostran och klargöra skolans normer och regler som en grund för arbetet och för samarbete.

Utdrag ur Skollagen (2010:800)

5 § Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.

Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.

Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

6 § Utbildningen vid en skolenhet eller förskoleenhet med offentlig huvudman ska vara icke-konfessionell.

7 § Undervisningen vid fristående skolor, fristående förskolor och fristående fritidshem ska vara icke-konfessionell.

Utbildningen i övrigt vid fristående skolor, fristående förskolor och fristående fritidshem får ha en konfessionell inriktning. Deltagandet i konfessionella inslag ska vara frivilligt.

Lika tillgång till utbildning

8 § Alla ska, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet om inte annat följer av särskilda bestämmelser i denna lag.

I diskrimineringslagen (2008:567) finns bestämmelser som har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter inom utbildningsområdet oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. *Lag (2014:960).*

TACK!

Tack till Emma Frey Skött, för idé, inspiration och initiativ.

Form och illustration:
Bastion Agency
Studio Lab och
Hanna Gustavsson